

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**2024/3-SON
ILOVA TO'PLAM**

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

G.T.Xusanova	
Boshlang'ich sinflarda zid ma'noli so'zlardan o'rinli foydalanish ko'nikmasini shakllantirish.....	335
M.A.Kuchkarova	
Развитие креативности учащихся с помощью игровых методов обучения	338
Z.M.Sidikova, X.T.Ibroximova	
Allomalar merosi vositasida o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik yo'nalishlari	342
K.Sh.Nishonova	
Boshlang'ich ta'limda integrativ ta'lim va uning turlari.....	347
A.R.Dilbarjonov	
Zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol usullar va zamonaviy axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga tatbiq etish usullari	350
I.V.Xoldarova, M.D.Akbarova	
Kichik yoshli o'quvchilarni savodga o'rgatishda axborot texnologiyalaridan foydalanishning samarasi	354
M.M.Abdumannopov	
Ta'limni raqamlashtirish sharoitida talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini rivojlantirish masalalari	358
T.Y.Bakirov, O.S.Axmadjonova	
Maktab matematikasida kasrlar mavzusini induktiv metodika asosida o'qitish xususiyatlari	362
N.A.Qodirova	
Texnika oliy o'quv yurtlari talabalarida yozish ko'nikmalarini wiki- texnologiya asosida rivojlantirish metodikasi” (Ingliz tilini o'qitish misolida).....	366
Z.N.Ortiqova	
Oilada bolalarni milliy qadriyatlar va an'analar asosida tarbiyalashning pedagogik omillari	370
M.N.Nasritdinova, T.A.Egamberdiyeva	
Ta'limda o'zlashtirish samaradorligini oshirishda artpedagogikaning o'rmi	377
I.Kirgizov	
“Ey sabo” – komil insonga aksiologik yondashuv.....	381
A.T.Karimov	
Milliy musiqaning shakllanishi va rivojlanishida xalq qo'shiqlarini qayta ishlashning o'ziga xos tamoyillari	386
A.M.Nurmuxammadjonov	
Jamiyatning yangi taraqqiyot bosqichida yoshlar musiqiy tafakkurini yuksaltirish zaruriyati.....	390
M.M.Najmetdinova	
Ommaviy-madaniy tadbirlar tushunchasining mazmun-mohiyati va konseptual asoslari	396
M.Kurbanova	
Dutor cholg'usi ijrochiligida musiqiy savodxonlikni shakllantirish metodlari.....	400
X.M.Shermatova	
Maktabgacha ta'lim tizimida zamonaviy axborot texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati	403
T.N.Shokirov	
Markaziy Osiyo madaniyati va san'ati jahon madaniyatining rivojlanish chorrahasi	407
B.M.Qurbonova	
Ijodkor ongida badiiy tafakkur holatini o'zgartirishga sabab bo'luvchi omillar	410
L.Sh.Shukurova	
Zardo'zlik san'ati buyumlarining badiiy uslubiy jihatlari va uning ilmiy tahlili.....	415
A.A.A'zamjonov	
Yangi O'zbekistonda ma'rifatli jamiyat qurishda tasviriy va amaliy san'atning o'rmi	419
A.A.Abdisattorov	
Musiqqa fani o'qituvchisining ijodiy kompetentligini rivojlantirish omillari	422
I.D.Rustamov	
O'zbek zarbli cholg'ularining ijtimoiy hayotdagi o'rmi (Doira cholg'usi misolida).....	428
A.A.Ergashev	
Vokal-xor ta'limida finale-2003 dasturining qo'llanishi.....	432
A.A.Mamurov	
Rishton kulolchilik maktabining rivojlanish bosqichlari	438

UO'K: 378.147.34

**TA'LIMDA O'ZLASHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA
ARTPEDAGOGIKANING O'RNI****РОЛЬ АРТПЕДАГОГИКИ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ****THE ROLE OF ART PEDAGOGY IN INCREASING THE EFFECTIVENESS OF
EDUCATION****Nasritdinova Madina Nurullayevna¹** ¹Farg'ona davlat universiteti musitaqil tadqiqotchisi**Egamberdiyeva Turg'unoy Axmadjanovna²**²Farg'ona davlat universiteti pedagogika fanlari doktori, professor**Annotatsiya**

Artpedagogika o'zining tadqiqot va ta'lim usullari bilan hozirgi kunda boshlang'ich bosqichida faol rivojlanmoqda hamda umumiy, qo'shimcha ta'lim tizimida o'z o'rnini mukammal egallab kelmoqda. Mazkur maqolada yangi asr yutug'i ta'lim sohasiga pedagogik texnologiyalar samarasi o'laroq ilm sohasiga kirib kelgan artpedagogika tushunchasi va uning bo'lajak pedagoglarining ijodiy kompetentsiyasini oshirishdagi o'rni va roli muhokama qilinadi.

Аннотация

Артпедагогика с ее исследовательскими и образовательными методами в настоящее время активно развивается на начальном этапе и прекрасно занимает свое место в системе общего, дополнительного образования. В данной статье рассматривается понятие арт-педагогика, вошедшее в поле науки в результате педагогических технологий в сфере образования, а также ее место и роль в повышении творческой компетентности будущих педагогов.

Abstract

Art pedagogy with its research and educational methods is currently actively developing at the initial stage and has an excellent place in the system of general and additional education. This article examines the concept of art pedagogy, which entered the field of science as a result of pedagogical technologies in the field of education, as well as its place and role in increasing the creative competence of future teachers.

Kalit so'zlar: artpedagogika, ta'lim texnologiyalari, metodlar, ta'limning usul-vositalari, amaliyot, modernizatsiya, integratsiya, fanlararo aloqadorlik, samaradorlik.

Ключевые слова: Артпедагогика, образовательные технологии, методы, методы обучения, практика, модернизация, интеграция, междисциплинарность, эффективность.

Key words: Art pedagogy, educational technologies, methods, teaching methods, practice, modernization, integration, interdisciplinarity, efficiency.

KIRISH

Kundan kun milliy ta'lim shakllari modernizatsiyalashib, yangi ta'lim shakllariga ehtiyoj sezayotgan bir payitda pedagogika ilmiga yondosh sanalgan artpedagogik yondashuv tushunchalari bo'yicha bir qator baxslarga sabab bo'layotgan fikr-mulohazalar guvohiga aylanmoqdamiz.

Kasbiy pedagogik muammolarni hal qilish uchun badiiy-ijodiy faoliyatni jalb qilishning tabiati va mexanizmlarini belgilaydigan bilim sohasini aniqlash uchun hali ham aniq bir atama mavjud emas. So'nggi o'n yil ichida mahalliy pedagogika fani ta'lim muammolarini optimal hal qilishda san'at imkoniyatlaridan foydalanadigan amaliy faoliyatning o'ziga xos xususiyatlarini eng munosib tarzda aks ettiruvchi atamani aniqlash yuzasidan faol ravishda izlanishlar ustida ish olib borilmoqda. Shu bilan birga, ta'lim sharoitida san'at va badiiy faoliyatning inson taraqqiyotiga ta'sirining tabiati, qonuniyatlari, tamoyillari, mexanizmlarini o'rganadigan ilmiy yo'nalish shakllanmoqda.

Insoniyat yangi asrga qadam qo'yishi bilan zamon talablari, ularning yashash tarzi, shart-sharoitlari, vaqt tushunchasi bo'yicha qarashlari, ularni qurshab turgan informativ hududi yangi bosqichga chiqdi. Insoniyat atrofidagi hayot olmillariga yanada talabchanlik, ongillik va tafakkur bilan yondasha boshladi. Shu bilan birga har soniyada o'zgarib borayotgan zamon talablari insoniyatdan mobillashish, intensivlashish va integratsiyalashish hamda informatsiyani qabul qilish reaksiyasini yashab turgan davrimiz tendensiyalariga mos va xos tarzda qayta ishlash malakalarini talab etmoqda. Shu zailda, mana shunday sharoitda o'sib kelayotgan yosh avlodning ustozlari, bo'lajak o'qituvchilar qanday sifat va kompetensiyaga ega bo'lishi kerak degan savol o'rtaga tashlanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Shu bilan birga, ta'lim sharoitida san'at va badiiy faoliyatning inson taraqqiyotiga ta'sirining tabiati, qonuniyatlari, tamoyillari, mexanizmlarini o'rganadigan ilmiy yo'nalish shakllanmoqda. Borgani sari "artpedagogika" deb ataladigan bu yo'nalish fanlararo, amaliyotga yo'naltirilgan xarakterga ega bo'lib, zamonaviy gumanitar bilimlarga xos bo'lgan bilimlarni integratsiyalashuv tendentsiyasini to'liq aks ettiradi[1:23].

Artpedagogika o'zining tadqiqot va ta'lim usullari bilan hozirgi kunda boshlang'ich bosqichida faol rivojlanmoqda hamda umumiy, qo'shimcha ta'lim tizimida o'z o'rnini mukammal egallab kelmoqda. R.A.Galustova va R.A.Veroxovodovaning ta'riflariga ko'ra "artpedagogika – o'quvchi shaxsiga samarali tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish maqsadida o'quv jarayonida san'atning turli turlaridan integratsiyalashgan holda foydalanishga asoslangan ilmiy-pedagogik yo'nalish"dir[2:15-18].

"Jamiyatning qaysi sohasini olsak ham: moddiy ishlab chiqarish (hayot uchun zarur bo'lgan moddiy resurslar ishlab chiqarish amalga oshiriladi), ijtimoiy (shaxslarning jismoniy takror ishlab chiqarilishi sodir bo'ladi), siyosiy (bu erda etakchilik uchun kurash) va hokimiyat jamiyatda sodir bo'ladi), ma'naviy (aslida, ma'naviy ishlab chiqarish sodir bo'ladi) - hamma joyda madaniyat mavjud. Zamonaviy tadqiqotchilarning asarlarida quyidagi bayonotni doimiy ravishda takrorlanadigan "nazorat" sifatida aniqlash mumkin: "Zamonaviy dunyo bugungi kunda uchta global muammo bilan shug'ullanadi: insoniyatning tsivilizatsiya sifatida saqlanib qolishi muammosi, insonni asrab-avaylash muammosi. bu tsivilizatsiyaning cho'qqisi va eng faol birligi, bu odamni rivojlantirish va tarbiyalash muammosi "[3:13].

Biz ushbu bayonotni tahlil qiladigan bo'lsak, insonning omon qolishi muammosi ham ayon bo'ladi. Insonni nafaqat biologik tur sifatida, balki hayoti va faoliyati atrofidagi dunyoni yanada rivojlantirish va yaxshilashga qaratilgan ijodiy shaxs, "faol birlik" sifatida saqlash muammosi uni boshqaradigan mafkuraviy ideallar bilan ta'lim darajasi bilan bog'liq.

Bu esa ta'limni shaxs, jamiyat va davlatni ijtimoiy takomillashtirish mexanizmlaridan biri sifatida ko'rib chiqish imkonini beradi. Shuni tushunish kerakki, har bir mexanizm ehtiyotkorlik bilan g'amxo'rlik va doimiy takomillashtirishni talab qiladi. Va vazifalar qanchalik murakkab bo'lsa, ularni amalga oshirish uchun mo'ljallangan mexanizmga qo'yiladigan talablar shunchalik yuqori bo'ladi. Zamonaviy madaniy makonda shaxsning ijodiy faoliyatini shakllantirish va rivojlantirish juda murakkab vazifa bo'lib, uning ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish imkoniyati bilan aniqlikni, uning shakllanishining individual traektoriyalarini aniqlashda o'zgaruvchanlikni, psixologik xususiyatlarni hisobga olgan holda, har biri uchun aniq yo'nalishni aniqlashni talab qiladi[4:6].

MDH davlatlari tadqiqotchilarining "artpedagogika" tushunchasiga e'tibor qaratgan nashrlarida (V.G.Anisimov, O.S.Bulatova, M.V. Guzeva, M.L. Knyazeva, E.A. Medvedeva, E.V.Taranova, N. Yu. Shumakova va boshqalar) ushbu atamaga turli xil ma'nolar berilgan.

Artpedagogika so'zining o'zagi "art" g'arbdan tarqagan va tarjimada san'at ma'nosini bildiradi. Bilamizki, san'at turlari borasida so'z borganda musiqa, tas'viriy san'at, raqs, teatr ko'z o'ngimizda gavdalanadi. Yuqoridagi barcha san'at turlarini bir termin bilan birlashtirilishi va art ya'ni san'at vositasida pedagogikada zamonaviy ta'lim muammolarini yechishda bir yo'nalish sifatida foydalanish birmuncha ilmiy gepotizalarimizni isbotlashga asos bo'la oladi.

Bugungi kunda "art" termini ajralmas qismi sifatida ilmiy va so'zlashuv tilida kundalik foydalanishga mustahkam o'rin oldi. Internet qidiruv kontenti art so'zi bilan bog'liq ko'p foydalaniladigan savollar 30 dan ortiq javob ko'rsatdi. Ushbu topilmalarni o'z ma'nolari bo'yicha kateqoriyalarga bo'lib chiqqanimazda 4 xil yo'nalish aniqlandi. Bular:

1. Tasviriy san'atdagi yangi vujudga kelgan yo'nalishlar: op art, land-art, foto-art, junk art, video-art, body art, net art, mail art

PEDAGOGIKA

2. Badiiy san'at sohasiga oid soʻzlar: art tanqidchi, artrahbar, art dilleri, art boshqaruvi, art katalogi, art doʻkoni va b.

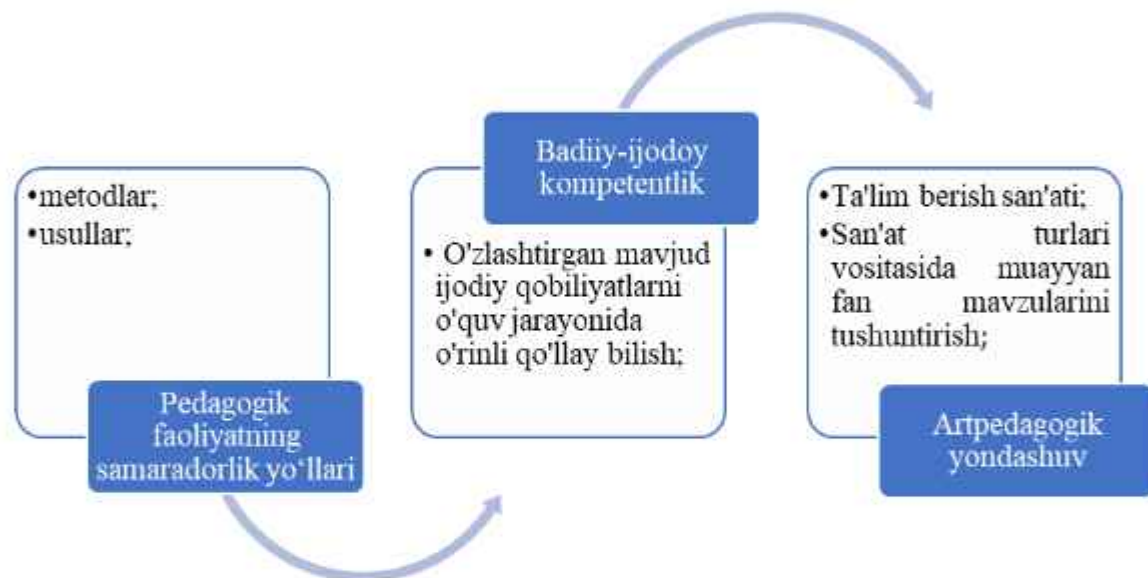
3. Tadbirlar, koʻrgazmalar, san'atga oid adabiyotlar nomlari ("Art jurnal", "Art Manege", "art davriy nashrlar", art lugʻat" va b.

4. Ilmiy va amaliy bilim va faoliyat sohasini, shuningdek, ulardan kelib chiqadigan tushunchalarni belgilash: art-terapiya - art-terapevt, art-terapevtik jarayon, artrapevtik makon, art usullari, art texnologiyalar va boshqalar, art pedagogika, art pedagogik jarayon, art pedagogik faoliyat, art pedagogik yondashuv.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Yuqorida amalga oshirilgan kichik kuzatuvimiz natijalariga tayanib, odatiy art soʻzining san'at tarjimai xaqiqatdan ancha yiroqlashib ketganini guvohi boʻlamiz. Art terapevt oʻz bemori bilan ishlash jarayonida bemorning bexos badiiy ijod namunalari bilan ishlaydi. Lekin doim ham bexos yaratilgan badiiy ijodning barchasini ham san'at namunasi deya olmaymiz, sababi bunday boʻlsa qaysidir ma'noda san'at salobatini qadrsizlantirgan boʻlamiz.

Shubhasiz, zamonaviy "art" dan foydalanish bir xil istehzoga ega emas. Shu bilan birga, shuni ta'kidlash mumkinki, "art" soʻzining oʻzbekcha ekvivalenti bilan "san'at" (yoki "badiiy" soʻzi bilan) tushunchaning ma'lum bir semantik konnotatsiyasi va oʻziga xosligini yoʻqotishga olib keladi.

1-jadval Pedagogik faoliyatning samaradorlik yoʻllari

XULOSA

Yuqoridagi tahlillarimiz natijasi asosida yana bir nuqtai nazar yuzaga keladi. Nazatimizda "artpedagogika" art – san'at, pedagogika-ta'lim berish, ya'ni tal'lim berish san'ati deya ta'riflanishga asosidek koʻrinadi. Bo'lajak pedagogning kompetentsiyasi qanchalar yuksalgani sari, shunchalar ta'lim berish jarayoni san'atga aylanib boradi. Bu kabi yuqori kompetentsiyaga erishish uchun pedagogda ijodkorlik kompetentligi yetarli darajada rivojlangan bo'lishi talab qilinadi. Ijodkorlik kompetentligini shklantirish va rivojlantirishda ta'lim sohasiga yangi to'lqin sifatida kirib kelayotgan artpedagogik yondashuv imloniyatlaridan foydalanish zarurati tug'iladi.

San'at o'zining murakkab tashkil etilgan jismoniy-ruhiy-ma'naviy tabiati bilan shaxsga har tomonlama ta'sir qilishning ob'ektiv imkoniyati artpedagogika g'oyalarini rivojlantirish istiqbollari va dolzarbligidan dalolat beradi, ta'lim vositasida zamonaviy hayotni insonparvarlashtirish kabi global muammolarni hal qilishda muhim omil bo'lib hizmat qiladi.

Artpedagogika o'zida yetarlicha ijodiy-tarbiyaviy imkoniyatlarni mujassam etgani bilan istiqbolli va qaysidir ma'noda texnologik universalligi bilan barcha yosh xususiyatlaridan, aqliy imkoniyatlari, badiiy- axloqiy tarbiyasi darajasidan qat'iy nazar ta'lim oluvchilar bilan til topishishda mustahkam ko'prik bo'lib hizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Н.Ю.Сергеева. Содержание понятия «Артпедагогика» 2008.
2. Верховодова Р.А., Галустова Р.А. Зарубежный опыт арт-педагогика как система интегрированного применения элементов искусства в образовательном процессе//Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология.– 2011. – № 1. – С. 15-18
3. Драч Г. В. Культурология : учебник для вузов / Г. В. Драч, О. М. Штомпель, Л. А. Штомпель, В. К. Королев. СПб.: ПИТЕР, 2010. С. 13.
4. Гаязов А. С. Образование и образованность гражданина в современном мире / А. С. Гаязов. М.: Наука, 2003. С. 6.
5. Е.В.Таранова., Методология артпедагогика в контексте современных междисциплинарных исследований образования. Научный вестник. –М, 2017 – 47 с.(3. E.V. Taranova., Methodology of art pedagogy in the context of modern interdisciplinary research in education., Scientific Bulletin. -M, 2017 - 47 p.)
6. Асмолов А.Г. Психология личности: Принципы общепсихологического анализа: Учебник для студ. высш. учеб. заведений. Рек. Мин. обр. РФ. — 2-е изд., перераб. / А.Г. Асмолов, М.: Смысл; Академия, 2002 (4. Asmolov A.G. Psychology of Personality: Principles of General Psychological Analysis: A Textbook for Students. higher textbook establishments. Rec. Min. arr. RF. - 2nd ed., revised. / A.G. Asmolov. M.: Meaning; Academy, 2002.)
7. Насритдинова, М. Н. (2022). МУСИҚА ИНСОНИЯТГА НИМА УЧУН КЕРАК?. Science and innovation, 1(Special Issue 2), 577-580. (Nasritdinova, M. N. (2022). WHAT DOES HUMANITY NEED MUSIC FOR? Science and innovation, 1(Special Issue 2), 577-580.)
8. Nasritdinova, Madina (2023). ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI AXLOQIY TARBIYASINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MODELI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3 (2), 199-204. (Nasritdinova, Madina (2023). PEDAGOGICAL MODEL OF MORAL EDUCATION DEVELOPMENT OF PRIMARY CLASS STUDENTS ON THE BASIS OF ARTPEDAGOGICAL APPROACH. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3 (2), 199-204.)